

10
79

KÉPVISELŐI JELENTÉS,

MELYET

AZ 18⁶⁵/68-KI ORSZÁGGYÜLÉS BEREKESZTÉSEKOR

UGYANENNEK

MŰKÖDÉSÉRŐL ÉS ALKOTÁSAIRÓL

GYŐR SZAB. KIR. VÁROS

VÁLASZTÓ POLGÁRAI

ELÉ TERJESZT

✓
5.
KAUTZ GYULA.

PEST.

NYOMATOTT HECKENAST GUSZTÁVNÁL.

1868.

KERÁLTATÁS

1880. évi országgyűlési törvények

NYELV

GYÖR SZAB. KIR. YÁROS

NYELV

K. A. U. A. DE BALLACI GÉZA

Handwritten scribbles and marks on the left side of the page.

Tisztelt Polgártársak!

Számot adni jöttem!

Számot adni arról, a mit az imént bevégzett országgyűlés, melynek tagjai közé Önök! szives bizalma folytán tartoztam, művelt és alkotott; valamint arról, hogy mennyiben feleltem meg képviselői kötelességeimnek, meg azon várakozásoknak, melyeket Önök! Igen tisztelt Hazafiak! választatásom alkalmával bennem helyezni sziveskedtek!

Régi törvényeink értelmében az országgyűlési követnek utasítások adtak, melyekhez törvényhozói működésében alkalmazkodnia kellett. A negyvennyolczadiki törvények, melyek a régi rendi alkotmány átalakítását eszközölték, és a szabadabb modern-európai intézményeket és formákat ültették politikai élet-rendszerünkbe, a követek helyébe a nemzet által szabadon megválasztandó népképviselőket tettek, kiknek kezei utasítások által meg nem kötvék, kik tisztán és egyedül saját belátásuk, lelkiismeretök és hazafiságuk szerint járnak el, és működnek. — De azért nem szűnt meg egészen a képviselő felelőssége, mert azért, hogy legalább jó belátása és tehetsége szerint jár el tisztében, felelős minden képviselő istenének, felelős lelkiismeretének, felelős azoknak, kik reá a legszentebbet: a haza közérdekét bízták: — Választóinak!

Ez azon ok, mely engemet Önök tisztelt körébe hozott, s mely végből néhány pillanatra Önök becses figyelmét kikérni bátorkodom.

I.

Hogy a lefolyt országgyűlés tevékenységét és alkotásait helyesen bírálhassuk meg, mindennek előtt azon feladatokat kell szemügyre vennünk, melyek megoldására az hivatva vala.

E feladatok ép oly nagyok, mint nehezek voltak. Ugyanis: megtörni a nemzetre súlyosodott absolut kormányhatalom

uralmát, — visszaállítani a 48-ki elvek alapján hazánk függetlenségét és szabadságát, — biztosítani alkotmányunkat a korlátlan hatalom minduntalan megújuló túlkapásai ellenében, — kivívni a nemzetnek az állami közügyek minden ágai intézésére való közvetlen befolyást, — helyreállítani Magyarország megcsorbitott területi integritását és épségét, — megszerezni fajunknak a Habsburgok monarchiája keretében az öt megillető hatalmi állást, — megnyitni a szabadság, a szabad politikai és társadalmi tevékenység minden eddig zárva tartott sorompóit, — enyhíteni a hol csak lehet a népnek súlyos terhein, s igazságot szolgáltatni ezer meg ezer sebzett érdeknek, — és végül: kibékülve a koronával, és becsületos kiegyezést létesítve a társ- és szomszédországokkal, véget vetni valahára azon százados tusának, mely legjobb erőinket fölemészté, a monarchiának, s különösen hazánknak súlyát gyöngíté, s szellemi úgy mint anyagi erősbödésünket és emelkedésünket akadályozá.

Ezek voltak a feladatok, ezek a teendők, melyekre a ⁶⁵/₆₈-ki országgyűlés hivatva vala; — ez azon óriási munka, mely majdnem évezredes történetünk valamennyi hongyülései közt a most befejezettet a legnevezetesebbé, a legnagyobb horderejűvé tette.

Hogy megfelelt-e az országgyűlés e hivatásának, azt most még véglegesen meghatározni lehetlen, a felett csak a jövő és a történelem fog ítéletet mondhatni. Az én tisztem ennelfogva itt csak az, az országgyűlés működését és alkotásait röviden ecsetelve, annak eljárását indokolni, utalva azon főbb mozzanatokra, melyek ez örökké emlékezetes törvényhozási időszakot különösen jellemzik.

A mi mindenekelőtt az országgyűlés általános irányát és magatartását illeti, ez, tekintettel a feladatok sokoldalúsága- és nehézségeire, valamint arra is, mily nagy és szent érdekek felett kellend határozni, s mily keservesen szokta magát (a világtörténelem tanúsága szerint) minden tulzás és elhamarkodás államkérdések elintézésében, magán a nemzetten mindig meghoszulni: határozott szabadelvűséggel és hazafiassággal óvatosságot, békülékenységet és mérsékletet egyesített; a minek köszönhető jórészben az is, hogy király és nemzet őszinte egyetértésben találkozhatott, és az első nehéz-

ségek eltávolítása után a kormány által: oly viszony foglaltott a korona és az országgyűlés közt helyet, mely már előre is, egyik zálogát képezé annak, hogy egészen eredménytelen a megindított nagy rendezkedési munka nem maradand.

E szellem és eszmeirány lengte át nagyban és egészben véve a törvényhozási testületet, s fejlett ki még inkább akkor, a midőn a nemzet iránt törhetlen bizalommal viseltető fejedelem, meggyőződven a hongyülés által lobogójára írott jogfolytonossági elv helyes voltáról, korlát és megszorítás nélkül az 1867-ki év elején a 48-as alkotmányt visszaállította, a felelős magyar miniszteriumot megalakítá, sőt tovább menve a megkezdett alkotmányos pályán, ugyanazon év közepén, ősi törvényeink értelmében magát megkoronáztatá, s törvényeinkre és szabadságainkra ünnepélyesen megesküdütt, minek folytán a nemzet és az uralkodó közt két évtized óta folyt, s mindkét félnek elláthatlan kárára szolgált tusa végét érte.

Ezen törhetlen hazafiassággal s ügyünk igazságosságában helyezett erős reménnyel párosult hékülékény és mérsékelt magatartásnak, melynek zászlóvivője és szószólója a nemzet legnagyobb élő fia, a 19-ik század első státusférfia, az, kit a gondviselés hazánknak e nehéz időkben vezérül és nemtől adott, Deák Ferencz volt, tulajdonítandó legnagyobb része azon eredményeknek, melyek az országgyűlés folyama alatt elérttek, melyek hazánknak az egész művelt világ tisztelését, és becsülését kivívták, s mint hiszem, jövő nagyságunk, tekintélyünk és boldogságunk megingathatlan alapjait képezendik!

II.

Legyen szabad az országgyűlés ez alkotásainak némely jelentékenyebb mozzanataira különösen utalnom:

első sorban állanak azon törvényi intézkedések, melyek által az uralkodó két állama, Magyarország és Ausztria közt a majdnem évszázadok óta fennállott s mindkét félnek gyöngeségét okozott egyenetlenség forrása betemettetett, s helyét a kölcsönös barátság és becsülés (mely mindkettőnek politikai és anyagi felvirágzásához okvetlenül szükséges) viszonya váltotta fel;

az alkotmányosság és igazi népszabadságnak megfelelő parlamenti felelős kormány mind nálunk, mind a másik félen, valósággá vált, s így lehetővé tétetett, hogy a nemzet valódi érdekei és kívánalmai a korona tanácsában hű kifejezésre és képviselőre találjanak ;

az ország területi épségére vonatkozólag egyfelől Erdélynek, már a negyvennyolczadiki törvényekben is kiindított egygyéolvadása Magyarországgal eszközölteték ; másfelől Horvát-Szlavonországgal, a kölcsönös érdekek méltányos kiegyenlítésének alapján, közjogi egyezmény jött létre, mely a két testvérnemzet között, jó s balsorsban századokon át fennállott, de az utóbbi évtizedekben fájdalmasan meglazult kapcsolatot megújítja ;

Magyarország a közös érdekű viszonyok iránt megalkotott törvények által a monarchia másik felével a teljes egyenjogúság és paritás alapjára állíttatott, s a közbirodalmat érintő minden kül- és belügyekre a másik féllel teljesen egyforma, eddig egyáltalában nélkülözött befolyást nyert ;

a monarchia és a közhaza épsége és fennállása az új vérendszerben, melyet a két országgyűlés megalkotott újabb biztosítékot talált ; a honvédseregnek ujalagos felállítására pedig, a mi által legforróbb óhajaink egyike teljesezésbe méne, a nemzet harcziar erényeinek és katonai fényes tulajdonainak kifejtésére tért és alkalmat nyújt ;

az ujkor két nagy világelve, a szabadság és jogegyenlőség tere és mérve kiszélesített ; az izraelitáknak politikai egyenjogósítása által azon igazságtalanság, hogy mőzeshitű polgártársaink eddig csak terhekben osztozkodtak velünk, de nem jogokban, orvosoltatott ; a hitfelekezetek egymáshozí viszonya a kor követeléseivel megegyezőbb módon szabályoztaték, új törvénykezési rendtartás és perviteli szabályzat, alkottatott ; a szőlődezsma megváltása meg az ehhez hasonló egyéb terhek és intézmények megszüntetésének előkészítése által az anyagi haladás egy nevezetes akadály eltávolítottatott.

Szóljak-e továbbá arról, hogy az országgyűlés az oly bonnyolult és nehéz nemzetiségi kérdést is külön törvényczikk által megoldotta, s általa egyfelől nemmagyar ajkú hontársainknak egyik rég forrón táplált főhaját teljesíté,

másfelől a kölcsönös surlódásoknak és bel-küzdelmeknek egyik legvésebbé válhatandott ürügyét megszüntette.

Említem-e különösen, mennyi nagy és üdvös reformnak nyitott ez országgyűlés tért közgazdasági tekintetben, névszerint az által, hogy az ipart és forgalmat lankasztó számos bilincseket feloldta; szabadelvű intézkedésekkel a termelés és gazdaság ezernyi rúgóit és emeltyűit feléleszté; az iparos és kereskedő osztálynak önérdelkei teljesb képviselésére módokat és alkalmakat szerzett; vám- és kereskedési szerződések kötése által hazai termékeinknek keletpiacokat nyert; a tőkének és hitelnek szabadabb fejlődését lehetségessé tette; bank- és pénzügyintézetek felállítását, szervezését megkönnyíté; a pénz-, mérték és súlyrendszer tökélyesbitését előkészítette; főleg pedig számos vaspályavonaloknak részint engedélyezése, részint államköltségen való építése által hazánknak mind anyagi mind művelődési és politikai emelkedését és erősbödését biztosította.

Mindezekhez járulnak azon mélyenható intézkedések, melyek a pénzügy- és az államháztartás körében történtek, s melyek közül csak azt emelem ki, hogy egy önálló magyar státuszgazdasági rendszer megalapított, némely súlyosb adók- és köztartozások okszerűbben szabályoztattak, vagy átalakításuk előkészítették, a magyar államvagyon a kincstári jószágok, bányák stb. megfelelőbb kezelése eszközölteték, mindenekfelett pedig az állami költségvetés alkotmányos tárgyalásának, az adó-megszavazás és szervezésnek, ily mérvben soha nem élvezett joggyakorlata érvényre juttatott.

Nem volna teljes előadásom, ha nem emliteném fel, hogy a hazánkban annyira hátramaradt népoktatás, és ennek okszerűbb rendezése is egyikét képezé az országgyűlés gondjainak, s hogy az e tekintetben megalkotott törvények szinte egy erős erkölcsi oszlopát képezendik mind szellemi mind anyagi fejlődésünknek, és előmenetelünknek.

Nem legjelentéktelenebb mozzanata végre ez országgyűlés működésének az, hogy azon rendezkedés alapján, melynek a mi kezdeményezésünk és óhajtásaink szolgáltak kiinduláspontul, az uralkodó birodalmának épügy mint magának az uralkodónak czime is megváltozott, megváltozott akként, hogy abban Magyarország államisága és országos függet-

lensége határozott kifejezésre jut, s a nemzetközi diplomatikus érintkezésekben is teljes érvényre emelve jelentkezik, úgy, hogy a külföld és az idegen hatalmak, melyek eddig mindég csak Ausztriát ismerték, osztrák államról beszéltek: most már magyar államot is ismernek, Magyarországot is az európai státusrendszer egyik egyenjogu és kiegészítő alkotóelemeként tekintik.

Ezekben összpontosulnak a lefolyt hongyülés alkotásai; ezek eredményei és gyümölcsei három éves nehéz munkánk, súlyos küzdelmeink, erőfeszítéssel párosult becsületes hazafias törekvéseinknek. — Nem sok, nem elég, hogyha a még hátralévőök, a még fennmaradt teendőök mértékével mérjük, de nem is kevés, ha tekintetbe vesszük, mily súlyos körülmények között kezdtük és folytattuk a munkát, ha az elhárítandó akadályok roppant sokaságát szem előtt tartjuk, s különösen fontolóra vesszük azt, hogy egy és ugyanazon időben, majdnem egy és ugyanazon pillanatban bontani és építeni, rombolni és alkotni volt feladatunk!

III.

Tudom, nem titok előttem, hogy vannak polgártársaink, kik az országgyűlés munkálatainak eredményeivel, egyik-másik alkotásával nincsenek megelégedve, sőt némely intézkedés által hazánk alkotmányát, állami önállóságát is veszélyeztetnek hiszik.

Részemről (s velem együtt igen sokan) ez aggályokat lélektanilag és a magyar ember bálványozásig menő hazaszere-tetéből valamint a multa nézve nem egészen indokolatlan bizalmatlanságából meg bírom magyarázni, tisztelem is mindenkinek meggyőződését, de amaz aggályokat nem osztom, s indokoltaknak el nem ismerhetem. Nem azért, mivel én is egyike valék azoknak, kik ez alkotásokhoz szavazatukkal és szónoklatukkal hozzájárultak, hanem azért, mert teljesen meg vagyok győződve arról, hogy ama aggályokat szülő intézmények hazánk önállóságára és jóllétére nézve korántsem hátrányosak, sőt ép azok alapján Magyarország oly vivmányok birtokába jutott, melyekkel eddig koránsem dicsekedhetett, melyek maguknál a 48-iki törvényeknél is szélesb bázisra fektették a nemzet politikai jogkörét és befolyását.

Engedjék meg tisztelt Uraim! hogy ezt közelebbről világosithassam meg.

A fentebb érintett aggodalmak legnagyobb részt onnan származnak, hogy az országgyűlés az 1867-iki XII. és következő törvénycikkelyekben az ugynevezett közös-érdekű ügyeket közelebb meghatározta és formulázá. — A kérdés tehát az: vajjon nem léteztek-e ugyanezek a' közös-érdekű ügyek előbb és eddig is; volt-e nekünk Magyaroknak ezen ügyek intézésére befolyásunk; és csakugyan oly természetűek-e a 67-ki XII-ik törvénycikk állapítványai, hogy azok által valami nemzeti vagy alkotmányossági jog feladatott, vagy bárminemű jelentékenyebb politikai érdekünk megsértetett.

E kérdésekre egyenként fogok válaszolni, hogy az országgyűlés eljárását indokoljam.

A mi a közös-érdekű ügyek létezését illeti, erre nézve határozottan állitható, hogy azóta, hogy hazánk Ausztriával egy és ugyanazon fejedelmiház alá került, azaz közös uralkodóval bir, mindig és mindenkor voltak bizonyos magasb érdekű politikai ügyek, melyek a közös uralkodó alatt élő népeket, egészen egyformán érdekeltek, egyenlő mértékben érinték. Kifejezésre jutott ez több kormányzati és törvényhozási intézkedésekben, de főleg az 1723-iki örökké nevezetes országgyűlés első három törvénycikkelyében, melyek az általunk is érvényesnek elismert *pragmatica sanctio* határozmányai szerint a közös uralkodó két országát, Magyarországot és Ausztriát elválaszthatlan és oszlohatatlan monarchiának nevezik, a két fél közötti béke, öszhang, összetartozandóság és értesülés szükségét tüzetesen kifejezték, e mellett pedig a közös védelemnek, a monarchia épségének és fennállásának érdekében való szervezését szükségesnek tüntetik fel, tehát bizonyos közös érdekű viszonyok, közös érintkezés útján intézendő dolgok elismeréséből indultak ki.

Utalok továbbá arra, hogy magukban az általunk mindnyájunk által fennen tisztelt 48-as törvényekben is, világosan el vannak bizonyos, bennünket az örökös tartományokkal közösen érdeklő ügyek ismerve. Így, hogy a III-ik törvénycikk tizenharmadik szakaszára hivatkozzam, kimondatik ez utóbbiban egyenesen, a miniszterek egyike folyvást ő felsége körül lesz, és mindazon viszonyokba: „melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklík, befolyván,

azokban az országot felelősség mellett képviselendi.“ Kétségbe nem vonható világos tanubizonyságául annak, hogy ezen osztályu ügyekről 48-as törvényhozásunknak határozott tudomása vala, és az azok intézésére szükséges közegről is már iparkodott gondoskodni. — De elismerték és kifejezték ugyan ezen elvet maguk az 1861-ki hongyülés azon nevezetes feliratai is, melyek Deák Ferencz által szerkesztve és pártkülönbség nélkül helyeselve, kimondák, hogy Magyarország ezen a monarchia két államát egyaránt érintő ügyek intézése tekintetéből kész ő felsége többi tartományaival esetről esetre érintkezésbe lépni, s a szükségéseknek mutatkozandó tárgyalásokba bocsátkozni.

El kell azonban ismerni, sőt épe körülmény is indokolja a lefolyt országgyűlés e részbeni munkálódásait, hogy tudni illik az említett közösügyek s különösen azok kezelésének és alkotmányos intézésének módja és formája sem az 1723-ki sem az 1848-ki törvények által meg nem állapított, a mi ezernyi bajoknak vált kutforrásává, — másfelől azt, hogy alkotmányunk egész a legujabb időig ép ezen ügyek tekintetében leghiányosabb lévén, a fejedelmi hatalomnak, meg a nem-magyar elemeknek tulkapásait nem korlátolta, és így nagy részére a legfontosb, mindnyájunkat közvetlenül és legközelebbtről érintő politikai ügyeknek befolyást nem gyakorolhattunk.

E hiányon tehát segíteni, a monarchia mindkét felének az őket közösen érdeklő ügyek intézésére az alkotmányosság által is követelt közvetlen befolyást kivívni és biztosítani, a diplomatikus ügyvitel s a kül-államokkal való érintkezés feletti ellenőrzetet a nemzet megbizottjaiból alakítandó forum hatáskörébe bele vonni, valamint a diplomatiára és a közös védelmi ügyre megkivántató kiadások s államköltségvetés megállapítása és ellenőrzése jogát kivívni: ez volt a 67-ki törvényhozás egyik első elengedhetlen feladata, ez azon nagy kérdés, melynek sikeres megoldása a fennforgó bonyodalmak elhárításának egyik lényeges előfeltételét képezé.

Mellözve bővebb ecsetelését annak, hogy miként vélte a lefolyt hongyülés a közösérdekü ügyek kezelésének és intézésének módját a legczélszerűbben megállapithatni, mint egyébként is tisztelt Polgártársak! Önök előtt eléggé ismeretes dolgot, engedjék meg, hogy azonnal kimutatására térjek

át annak, hogy a XII-ik törvényczikk által Magyarországnak egy sarkalatos joga sem adatott fel, állami függetlenségünkön és alkotmányunkon csorba nem ejtetett, sőt nem egy irányban nemzeti jogaink köre még ki is szélesítettett és új biztosítékokkal láttatott el!

Tekintve ugyanis mindenekelőtt a sokaktól annyira sérelmesnek tartott közös kül-, had- és pénzügyminiszteriumot, meg az ezek mellé állított országos bizottságok (Delegatiók) intézményét, mind az egyik mind a másik csak és egyedül oly ügyekkel foglalkozik, melyek, azért, mivel a magyaroszátrák monarchia mindkét felét egyaránt és egyformán érdeklik, a meddig csak a közös uralkodói család fennálland, s monarchiájának két állama közt a megbonthatlan kapcsot képezendi, igazság szerint kizárólag sem az egyik, sem a másik fél által nem intézhetők, úgy hogy ha az egyik kizárólag a maga rendelkezése alá venné, az a másik fél alkotmányosságát és szabadságát legsúlyosb mértékben sértené. — A delegatió továbbá nem parlament, nem országgyűlés, nem törvényhozó testület, melyben rólunk nélkülünk határozatok hozathatnának vagy számunkra törvények alkottathatnának. Nem egyéb az, mint egy a nemzet szabadon megválasztott képviselői és törvényhozási tagjai közöl szintén szabadon kijelölt nagy küldöttség (választmány), mely évenként a közös érdekű ügyekre megkivántatott költségösszegeket állapítja meg, s a külügyi dolgok mikéntvitelére ügyel, hogy a diplomatikus érintkezésekben mindegyik fél érdekei kellőleg megóvattassanak és biztosittassanak. — Tanácskozássra, tárgyalásokra nyilvános ülésekben a két fél delegatiói soha sem jöhetnek össze, s egyedüli nagyobb fontosságú alkotmányos joguk az említettekén kívül abban áll, hogy a közösügyi kormányt ellenőrzik, s adandó alkalomkor feleletre vonják.

Nincs ezek szerint a magyar országgyűlés jogköre semmi tekintetben sem korlátolva, vagy megcsorbitva. Mindazon nagy és sarkalatos jogok ugyanis, melyek szabad népek szabadsági alkotmányaik legfőbb ismerveit képezik, megtartvák és biztosítvák a nemzet számára. Szabadon ajánljuk ugyanis vagy tagadjuk meg saját országgyűlésünkön az adókat; magunk szabályozzuk vám és kereskedelmi, financiaális és közlekedési ügyeinket; általunk gyakoroltatik az ujonczmagszavazás vagy megtagadási jog; mi állapítjuk meg és

határozzuk el a hadrendszert; csak a magyar országgyűlés intézkedik gazdasági és ipari, forgalmi és hitelügyi kérdésekben; épen úgy mint a politikai és a törvénykezési szervezkedésben, az oktatási- és vallásügyi dolgokban, szóval mindazokban, a mik országos létünk, szabadságunk, és jóllétünk emeltyüihez és biztosítékaihoz sorolhatók.

Ha az előrebocsátottakhoz hozzáteszem még azt, hogy azóta, hogy az érintett alapokon a kibékülés a koronával és testvér-megszomszédnépeinkkel ténynyé vált, Magyarország mind állami tekintélye és súlya fokozódott, mind az európai státusok körében önálló s tisztelt helyet vívott ki magának, ha hozzáteszem, hogy annyi vajadások és küzdelmek után ismét van koronázott fejedelmünk s független felelős kormányunk, van sajtó- és gondolatszabadságunk, van önálló intézkedési jogunk mindazok felett a miket szeretett hazánk jólléte és boldogsága tekintetéből czélszerűnek és szükségesnek felismerünk; ha figyelembe vesszük, hogy a lefolyt országgyűlés korszakot képző alkotásai alapján már most is széles e szép hazában, minden irányban eleven pezsgő életet és emelkedést látunk; hogy a legszebb vállalatok és reformtervek, gazdasági és forgalmi javítások, bank- és hitelintézetek, vasutak és közlekedési eszközök terjedése és meghonosulása anyagi erősödésünket minden irányban előmozdítják; hogy a honunk iránt oly rég óta bizalmatlansággal viseltetett külföld egyszerre egész figyelmével, tőkéivel és sympathiáival felénk fordul; ha ügyeliünk arra, hogy az új törvények által egyesekre úgy mint egész osztályokra nézve, a jóllét és fejlődés ezer meg ezer forrásai megnyitvák, hogy semmiféle mesterséges akadály, bilincs vagy korlát a magyarság erő kifejtését, emelkedését többé meg nem kötheti; s hogy a nemzet pénz- és véradója felett, had- és béke iránt, egész jelenje és jövője tekintetében azon rendelkezési jogok birtokába jutott, a melyeket soha, mióta fennáll, sem gyakorolta és élvezte:

a k k o r nem lesz jogosulatlan azon állításom sem, hogy nem intézkedik felettünk többé semmiféle idegen hatalom, hogy urai vagyunk ismét önnön sorsunknak, s hogy e vívmányokat kétségbe vonni vagy tagadni csak a túlbuzgóságban mértéket vesztő hazafiság, vagy a szánandó vakság és a kaján irigység lehetne képes!

IV.

Nem tartozom egyébiránt Tisztelt Polgártársaim! azok közé, kik mindazt a mit az országgyűlés tett és alkotott, teljes tökélyetesnek és bevégzettnek tekintik. Soknak csak a jövő léssen próbaköve, soknak csak ezentul kellend a tűzpróbán keresztülmennie. Lehetnek sőt vannak is hiányaik a megalkotott intézményeknek; vannak különösen még számtalan teendők, melyeket ez országgyűlésen végezni, intézni nem lehetett. — Ez utóbbi egyébiránt annak tulajdonítandó, hogy a lefolyt országgyűlés kiválólag alkotmányozó, fensőbb politikai és közjogi feladványok megoldására hivatott vala, úgy hogy sokra nézve alig történhetett egyéb, mint csak az alap vettethetett meg, és az ut egyengettetheték, a mely alapra a következő hongyűlések építeni, a mely uton törvényhozói utódaink járdalni fognak.

Kell-e különösen emlitenem, mily forró óhajtásom teljesedett volna, ha az általánosságokból a részletekbe is ereszkedhetve, azon kérdéseket is megoldhattuk volna mind, melyek inkább a mindennapi étellel függve össze, a polgárt, az iparost, a gazdát, a kereskedőt közvetlenül érintik, s a mely irányban még számtalanok a bajok, véghetlen sokaságuk a teendők! Kell-e emlitenem, mily kimondhatlan öröömre szolgált volna, ha mint városi képviselő a városok minden egyes bajos dolgain már segíteni, annyi jogos és igazságos követeléseiket és kívánalmaikat teljesedésnek eléje vinni, és különösen az e tekintetben a szomorú emlékü forradalmi évből számos sebet hordó Győrnek, annál a mi történt, s a mit kivívni sikerült, többet kieszközölni lehetséges lett volna.

Nem titkolom magam elől továbbá azt sem, hogy egyes intézkedések új kötelességeket és igényeket alapítanak meg a haza polgárai irányában. Így például a jövedelmi adó újjászervezése, legalább átmenetesen, egyesekre inkább fog nehezenni; a hadrendszer megváltoztatása, a mennyiben az általános katonakötelezettség elvét ültette be alkotmányunkba, a fiatal nemzedékre az eddig fennállottnál legalább némely tekintetben nagyobb terhet fog róni.

Ámde mind ez intézmények egyrészt az előbbrehaladt

kor szabadsági és demokratikus irányzatának természetes folyományai és követelései, másfelől arra célzó, hogy a társadalmi vér- és pénzádózásbani egyenlőtlen ségek és aránytalanságok orvosoltathassanak, a közép- és alsóbb osztályoknak helyzete a felsőbb osztályokéval szemben igazságosb alapra állittassék, e mellett pedig az államnak egyfelől kincstára, másfelől hadereje hazafiatlan visszaélések által meg ne csorbíttassék.

Ez újabb tartozások egyébiránt ezerszeresen ellensúlyoztatnak és fölméretnek az elért eredmények által; s nem is említve azt, hogy kislelkü hazafiatlanság volna tőlünk a kiküzdött nagyszerü vívmányokkal szemben egyik vagy másik intézkedést az egyéni magánérdek szempontjából mérlegelni, s ily századokra kiható alkotásoknál az üzér kicsinyes felfogásából kiindulni: bátran állítom, hogy ép az ezen új vívmányok alapján lehetőségessé vált általános emelkedés, anyagi haladás és erősödés minden egyest a netán reája háruló teher mind könnyebb elviselhetésére teendi képessé, s dusan visszapótolandja mind anyagi mind szellemi javakban mindegyikünknek azt, a mit a közhaza oltárára áldozatként letettünk!

Mindezek folytán, visszapillantva a lefolyt országgyűlés három éves működésére és eredményeire, erős meggyőződés szerint, nincs okuk a nemzet képviselőinek pirulni, vagy tartani az utókor ítéletétől. Egy erős tudattal fogunk eltelni tisztelt Uraim! párt- és nézetkülönbség nélkül, mindnyájan, kik magyaroknak és e szép haza gyermekeinek nevezzük magunkat, látva azt, hogy Magyarország lételén, és életbenmaradásán ma már senkisémet kételkedik, hogy a gondviselés ujjolag bebizonyította, hogy Magyarországra szüksége van, s hogy a Habsburgok monarchiájának valódi súlypontja már nem nem-magyar földön, hanem Szent-István birodalmában fekszik!

Igenis! legyen szabad kimondanom, magamra és volt pályatársaimra nézve, hogy: „bármely zászló alatt küzdött legyen a hazatérő képviselő, megbízóival szemben nem fogja titkolhatni azt a mi mindnyájunk öröme és büszkesége, hogy Magyarország ismét él, ismét szabad és független ország! S hogyha meggondolja a választó és hazafi, hogy az imádott hon ujjaalkotása mennyi vérbe és könnybe, mennyi

fáradtságba és küzdelembe, mennyi erőfeszítésbe és kitartásba került: akkor belátandja azt is, hogy e műnek állnia kell, s hogy annak fenntartásáért a haza minden fia, Isten és a világ előtt felelős!“

* * *

Hátra volna még arról szóllanom, mily részem volt nekem ez országgyűlés munkálódásaiban, és mennyire igazoltam e törvényhozási időszak alatt Önöknek bennem helyezett nagybecsü bizodalját!?

Engedjék meg azonban Önök! Tisztelt Uraim! ha tekintetben csak pár szóra szoritkozom. Önmagát az ember rendszerint legkevésbé tudja helyesen megítélni; vagy talán a szerénység határain lépnék túl, ha törekvéseimet és működésemet emlegetve, oly dolgokat hoznék vissza önök emlékezetébe, melyek az „egész“ szempontjából semmi vagy igen csekély érdekléssel bírnak, s mint ilyenek, habár az illető egyénre nézve fontosak, — a feledés ölébe merülnek.

Azért csak annyit jegyzek meg, hogy kezdettől mindvégig, úgy a mint Önöknek elválasztatásom alkalmával ünnepelesen megígértem, a haza bölcsének Deák Ferencznek lobogója alatt álltam, és küzdöttem. Tiszta hazafiság és önzéstelen magatartással, nem tagadva meg egy alkalommal sem meggyőződésemet, és függetlenségemet, mindenkor úgy szóllottam és szavaztam, a mint azt szeretett hazám javával és azoknak, kiket képviselék, érdekével megegyezőnek tartottam! Mig azon munkákban, a melyekben közreműködésemmek tér nyilott, (s e tekintetben szerénytelenség nélkül szabad talán mondanom, hogy ezen cím alatt meglehetősen bőven jutott ki osztályrészem), sohasem tévesztém szem elől azt, hogy a legszentebb ügynek, a **haza** érdekének szolgálók! s hogy ez érdeknek mindent, időt és erőt, éjjelt és nappalt, ha kell, még magát az életet is kell szentelni! Nem tartván szükségesnek emliteni is, hogy mint országos képviselő a lehetőség szerint mindig szem előtt tartám, hogy **Győr** képviselője és meghatalmazottja is vagyok, s hogy sohasem késtem egy perczig is, a hol szeretett szülővárosom és választó kerületem javára valamit teheték, — mind a törvényhozó teremben, mind a kormánynyali érintke-

zéseimben, oda hatni, hogy Győr jogos kívánalmait teljese-
désbe menjenek, vagy méltányolásra találjanak.

Mindezek elősorolása után nem marad egyéb hátra, mint
magamat Önök ítéletének alávetni, de egyszersmind ujjal és
lelkem egész mélyéből, köszönetemet, hálámat is kifejezni
azért, hogy nagybecsü bizalmukkal megtisztelve ezen talán
századokra kiható országgyűlés képviselői testületének tag-
jává választottak. Engedje az ég! hogy az új államalkotások,
melyek e törvényhozási időszak alatt létrejöttek, az imádott
hazának! s különösen Győrnek is javára, előnyére válja-
nak; hogy a megvetett alapokon a már is megindult örven-
detes emelkedés és felvirágzás mind teljesbé lehessen; s hogy
sohase találkozzék szeretett szülővárosom és választó-kerüle-
temben senki, a ki joggal elmondhassa felőlem, hogy a pol-
gártársaim által bennem helyezett bizalomnak nem feleltem
meg, s kötelességemet rosszul teljesítettem!

Éljen a haza!

DE BALLAGI GÉZA.

